TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lausunto

TSV/10203/2024

18.5.2025

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

U 69/2022 vp

UJ 2/2025 vp

Tietosuojavaltuutetun lausunto asiassa jatkokirjelmä UJ 2/2025 vp - U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun lausuntoa asiassa ”jatkokirjelmä UJ 2/2025 vp – U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final).

Yhteenveto

Tietosuojavaltuutettu katsoo puheenjohtajamaa Puolan kompromissiehdotuksen olevan merkittävä parannus aiempiin ehdotuksiin nähden. Käytettävissä olevien tietojen perusteella luottamuksellisen sähköisen viestinnän pakollinen massaläpivalaisu (tunnistamismääräys) ehdotetaan korvattavaksi palveluntarjoajien vapaaehtoisilla valvontatoimenpiteillä.

Tietosuojalainsäädäntöä koskevat epäselvyydet liittyvät kuitenkin edelleen palveluntarjoajien vapaaehtoisten valvontatoimenpiteiden yhteensopivuuteen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 9 artiklan mukaisen käsittelyperusteen kanssa. Tämän lisäksi ehdotetun lapsiin kohdistetun houkuttelun (grooming) automaattisen tunnistamisen suhde EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan automatisoitua päätöksentekoa koskevaan sääntelyyn tulee selvittää.

Lausunto

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan tehokas torjunta on erittäin tärkeä ja kannatettava tavoite. Lasten oikeutta turvalliseen väkivallattomaan lapsuuteen ja vakavien seksuaalirikosten uhriksi joutuneiden lasten suojelemista, on edistettävä verkkoympäristössä. Tämä ehdottoman

kannatettava tavoite ei kuitenkaan voi syrjäyttää kaikkien verkon käyttäjien perusoikeuksia viestinnän luottamuksellisuuteen ja yksityisyyden suojaan muuten kuin sen osalta, mikä voidaan katsoa ehdottoman välttämättömäksi. Ehdotuksella pyritään suojelemaan lapsia digitaalisessa verkkoympäristössä mahdollistamalla palveluntarjoajien vapaaehtoiset toimet lapsiin kohdistetun houkuttelun (grooming) tunnistamiseksi ja estämiseksi sekä lapsiin kohdistuneesta seksuaaliväkivallasta tuotetun materiaalin (CSAM) levittämisen pysäyttämiseksi. Lisäksi velvoitetaan palveluntarjoajia rakentamaan tehokkaita mekanismeja verkkoalustoilla ja -viestimillä havaitun CSA-materiaalin raportointiin.

Tietosuojavaltuutettu on antanut asiasta COM(2022) 209 final useita aiempia lausuntoja. Tätä lausuntoa laadittaessa tietosuojavaltuutetulla ei ole ollut käytettävissään ehdotuksen varsinaista sisältöä, joten lausunto on laadittu yksinomaan sisäministeriön muistion EU/2022/88 15.9.2022 sekä perusmuistion EU/2022/88-SM-63 1.4.2025 sisältämän tiedon pohjalta.

Puheenjohtajamaa Puolan uuden kompromissiehdotuksen keskeiset muutokset aiempaan Unkarin ehdotukseen nähden näyttävät olevan verkkopalveluihin kohdistuvan pakollisen verkkoviestien ja -alustojen suojaukset murtavan tunnistamismääräyksen poistuminen ja toisaalta aiemmin tuntemattoman CSA-materiaalin sekä groomingin tunnistamisen palauttaminen ehdotukseen.

Tietosuojavaltuutettu katsoo pakollisen tunnistamismääräyksen poistamisen hyvänä kehityksenä. Tietosuojavaltuutettu suhtautuu varauksella ehdotuksen 85 artiklaan sisällytettyyn kehotukseen komissiolle uudelleenarvioida pakollista tunnistamismäärästä kolmen vuoden kuluttua mahdollisten muuttuneiden oikeudellisten ja teknologisten edellytyksien varalta. Tietosuojavaltuutettu ei ole voinut arvioida artiklatekstin sisältöä, mutta korostaa tässä yhteydessä, että perusoikeuksiin merkittävästi kajoavia toimenpiteitä ei tulisi sisällyttää ennakoivasti lainsäädäntöön tuntemattomien tulevaisuudessa ehkä keksittävien teknologioiden varalta.

Ehdotuksessa mahdollistetaan aiemmin määräaikaiseen poikkeusasetukseen perustuneet sähköisten viestintäpalveluiden palveluntarjoajien vapaaehtoisesti palveluissaan suorittamat CSA-materiaalin valvontatoimet. Ehdotus myöntää palveluntarjoajille suhteellisen laajan harkintavallan palveluissaan toteutettavien valvontateknologioiden suhteen. Näiden yksityisten toimijoiden vapaaehtoisten valvontatoimien EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen henkilötietojen käsittelyperuste jää kompromissiehdotuksessa ilmeisesti kuitenkin linjaamatta, jolloin käsittelyperuste jäisi tulkittavaksi tietosuoja-asetuksen ja sähköisen viestinnän palveluista säädetyn lain säännöksien pohjalta. Tietosuojavaltuu-

tettu ehdottaa, että asian jatkovalmistelussa pohdittaisiin esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen yleisen edun oikeusperusteteen ottamista osaksi ehdotusta, mikä mahdollistaisi palvelujen käyttäjien tietosuojallisten oikeuksien täysimääräisen soveltamisen palvelujen henkilötietojen käsittelyyn. Tietosuojavaltuutettu korostaa, ettei valvontaviranomainen voi jälkikäteen tulkintavallallaan korjata lainsäädäntöön mahdollisesti tässä jäävää puutetta. Aiemmassa Unkarin ehdotuksessa yksityisten palveluntarjoajien harjoittamaan käyttäjiensä tietojen pakotettuun käsittelyyn esitettiin oikeusperusteeksi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaista verkkopalvelujen käyttäjien suostumusta, mikä ei kuitenkaan olisi täyttänyt suostumukselle laissa asetettuja vaatimuksia.

Ehdotukseen sisältyvä groomingin automaattinen tunnistaminen käyttäjien välisestä viestinnästä jättää epäselväksi ehdotuksen yhteensopivuuden tietosuoja-asetuksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien käsittelysäännöksien ja tietosuoja-asetuksen automatisoitua päätöksentekoa koskevien säännöksien kanssa. Molemmat edellyttävät käsittelyltä erityisiä suojatoimenpiteitä viestijöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi.

Tietosuojavaltuutettu ei katso ehdotuksessa esitettyä tekstianalyysiohjelmien kyvyttömyyttä ymmärtää läpikäymänsä tekstin merkitystä ongelmattomana suojatoimena suhteessa verkkoviestijöiden viestinnän luottamuksellisuudelle ja tietosuojalle. Lukemaansa ymmärtämätön verkkovahti saattaa tulkita viestiketjuja perusteettomasti epäilyttäviksi, mikä aihepiirin leimaavuuden vuoksi voi muodostua merkittäväksi ongelmaksi sekä johtaa verkkoalustojen käyttäjien itsesensuuriin.

Automaattinen keskustelun sävyn tunnistaminen ilman keskustelun sisällön ja kontekstin ymmärrystä nojautuu väistämättä keskustelijoiden profilointiin, erityisesti keskustelijoiden iän tunnistamiseen. Käyttäjien iän todentamiseen internetissä on kehitetty lukuisia mekanismeja ja luotettavimmaksi menetelmäksi on muodostunut täysi-ikäisten käyttäjien vahva sähköinen tunnistaminen, mihin tuleva EU:n digitaalinen lompakkokin perustuu. Vahva sähköinen tunnistaminen on raskas toimenpide, jonka rakentaminen ehdotuksen kohteena oleviin viestintäpalveluihin saattaa siirtää keskustelua muille, sääntelyn ulottumattomissa oleville verkkoalustoille.

Yleisesti ottaen muistion perusteella asetuksen valmistelussa on otettu merkittäviä edistysaskelia. Ehdotus ottaa perusoikeuksien tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaiset rajoittamisedellytykset huomioon aiempia ehdotuksia paremmin, ja sen esittämät toimenpiteet näyttäisivät kohdistuvan aiempia ehdotuksia selkeämmin ja oikeasuhtaisemmin lasten oikeuksien turvaamiseen verkkoympäristössä.

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Lauri Karppinen
IT-erityisasiantuntija